

Ves, i tu fes igual

Amor, justícia i diàleg
al món actual

opusdei.cat

Teresa Gómez (ed)

VES, I TU FES IGUAL

AMOR, JUSTÍCIA I DIÀLEG AL MÓN ACTUAL

www.opusdei.org

Continguts

Presentació

I. A mi m'ho fèieu

El primer manament

Al proïsme com a tu mateix

Dignitat humana i responsabilitat cristiana

El món en heretat

Personal i responsable

La doctrina social de l'Església en diàleg amb el món

Veritat, llibertat, justícia i caritat

La promesa de Jesús

II. Un sol cor i una sola ànima

Una crida a cuidar

Adam, Crist i tota la humanitat

L'Església, cos de Crist

La temptació del rebuig

Responsabilitat personal en la salvació de tots

Una família forta

III. En primera línia de la transformació del món

Una crida a sentir el món com a nostre

Virtuts claus per servir la societat

Transformar-nos constantment per canviar el món

Expandir la nostra zona de confort

Veure Crist en cada persona

IV. Cridats a escoltar

Una conversa cara a cara

Diàleg: junts cap a la veritat

La responsabilitat de ser lliures

Llibertat i error

Fills de Déu

V. Fills agraïts

“Et dono gràcies, Pare”

Una mirada i un cor agraïts

Acollir l'altre com un do: una invitació al bé comú

Edificar el bé comú en comunió

La suma de molt pocs

Presentació

«Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb tot el pensament. Aquest manament és el més gran i el primer. El segon li és semblant: Estima els altres com a tu mateix» (*Mt 22,37-39*). Jesús sintetitza d'aquesta manera la guia per al comportament moral, fent que giri al voltant de l'amor. Davant la pregunta d'un dels seus oients sobre qui és el nostre proïsme, narra la història de l'home ferit a qui un samarità socorre. Al final de la paràbola, quan el mestre de la llei reconeix que l'actitud adequada davant els altres és la de qui té misericòrdia de l'home malferit, Jesús li diu: «Doncs ves, i fes tu el mateix».

La dimensió relacional de l'ésser humà —que no és un individu aïllat— apareix ja en l'Antic Testament, on Adam no és una figura singular sinó que comprèn en si la humanitat sencera. Les relacions amb Déu, amb el proïsme i amb la terra són les tres relacions fonamentals de l'home que proposen els relats de la creació del Gènesi.

A partir del Nou Testament, a més, els cristians formem part del Cos de Crist, la seva Església. L'Església ens convida a actuar amb iniciativa i responsabilitat per modelar les realitats socials, tenir cura de la creació i promoure el bé comú, veient en tots els homes els nostres germans, part d'una sola família. Aquesta responsabilitat es fonamenta en la dignitat de la persona i la custòdia sobre allò creat. Al llarg del temps, aquestes idees s'han desenvolupat en diversos principis que configuren la doctrina social de l'Església.

Els cristians compartim amb moltes altres persones aquest desig de fer realitat els ideals que volem per al nostre món: justícia, solidaritat, caritat. Les necessitats socials, els drets i deures ciutadans, les relacions entre països, el diàleg o l'acció política ens interpel·len com a cristians, fills d'un mateix Pare, a «estar activament, lliurement i responsablement presents en la vida pública» (sant Josepmaria, *Carta* n. 3, 48).

No sempre, però, és fàcil treballar junts, sense friccions o conflictes, amb qui pensa o viu de maneres diferents. En un món on la comunicació és a l'abast d'un clic, paradoxalment el veritable diàleg pot ser cada vegada més difícil d'aconseguir. També en això els cristians tenim l'exemple de Jesús, que surt a l'encontre de qui pensa diferent i acull les persones, per sobre de desacords o errors.

Aquests textos ens ajuden a reflexionar sobre com poden fer-se realitat en les nostres vides aquests desigs d'amistat social, desenvolupament humà, justícia, caritat, pau. De manera que, al final dels nostres dies, el mateix Crist ens pugui dir: «Us ho asseguro: tot allò que fèieu a un d'aquests germans meus més petits, a mi m'ho fèieu».

[Tornar al contingut](#)

I

A mi m'ho fèieu

Els cristians sabem que formem part de la gran família dels fills de Déu. La nostra identitat més profunda, ser fills del Pare, ens configura com a germans de tots els homes, creats a imatge i semblança seva. Tanmateix, també sabem que les relacions fraterne no són fàcils. Arran del pecat original, el tracte entre nosaltres està marcat per la ferida de la primera caiguda, que destrueix l'harmonia de les relacions entre els homes, a més de la relació del gènere humà amb la creació.^[1] Des dels primers germans dels quals ens parla la Bíblia, Caín i Abel, i el fratricidi comès pel més gran, sempre hi ha hagut conflictes familiars: Esaú i Jacob van lluitar per la primogenitura, Josep va ser traït pels seus germans grans, Moisès va patir a causa d'Aaron i Míriam...

També a l'Evangeli trobem germans entre els propers a Jesús: Pere i Andreu; Jaume i Joan; Maria, Marta i Llàtzer. I també d'allà surten els enfrontaments entre germans, tant en els exemples que Jesús proposa a les persones que l'escolten —quan el fill pròdig de la paràbola torna i el seu pare ho celebra amb una festa, el germà gran s'enfada i es nega a entrar a casa (cf. *Lc* 15, 28)— com entre les persones que l'envolten: “Mestre, ordena al meu germà que es parteixi amb mi l'herència” (*Lc* 12, 13); “Senyor, no et fa res que la meva germana m'hagi deixat tota sola a fer la feina? Digues-li que em vingui a ajudar” (*Lc* 10, 40).

Tanmateix, Jesús ha donat a les relacions humanes una nova dimensió: “Us ho asseguro: tot allò que fèieu a un d'aquests germans

meus més petits, a mi m'ho fèieu" (*Mt* 25, 40). Ell, fent-se un de nosaltres, s'identifica amb el més feble dels nostres germans els homes, el que pateix més, el que més injustícies pateix. Cap cristià no es pot quedar indiferent davant de cap altra persona, perquè en ella veu no només un igual, sinó Crist mateix. "En cadascun d'ells hi hem de reconèixer Crist, en cadascun d'ells hi hem de veure Jesús com el nostre germà; i així ens serà més fàcil prodigar-nos en serveis, en atenció, en afecte, en pau i en alegria",^[2] anima sant Josepmaria.

El primer manament

Comentant la paràbola del bon samarità, el Papa Francesc explica que recull un rerefons de segles: "Poc després de la narració de la creació del món i de l'ésser humà, la Bíblia planteja el desafiament de les relacions entre nosaltres. Caïn destrueix el seu germà Abel, i ressona la pregunta de Déu: «On és el teu germà Abel?» (*Gn* 4, 9). La resposta és la mateixa que sovint donem nosaltres: «És que soc guardià del meu germà?» (*Gn* 4, 9). En preguntar, Déu qüestiona tot tipus de determinisme o fatalisme que pretengui justificar la indiferència com a única resposta possible. Ens habilita, per contra, a crear una cultura diferent que ens orienti a superar les enemistats i a tenir cura els uns dels altres".^[3]

Si ens preguntessin, segurament afirmariem que intentem veure un altre Crist en els desconeguts. Però el desinterès del germà ens pot passar, sovint, en situacions ordinàries. Podem criticar els polítics que no ens agraden quan apareixen a les notícies, desconfiar dels qui són diferents per la seva presència o comportament, menysprear o ignorar els qui pertanyen a un altre estrat social o tenen una situació econòmica diferent, discutir per un resultat esportiu o per com han de dormir els nadons. Fins i tot podem jutjar amb duresa altres cristians per considerar —amb raó o sense— que no actuen com a tals.

No podem oblidar que la paràbola del bon samarità sorgeix arran de la pregunta "qui és el meu proïsme?", formulada a Jesús per un mestre de la llei, que es volia justificar després d'haver-li preguntat sobre la vida eterna. La resposta a la qüestió original ja la sabien els

seus oients, ja que apareixia en la Torà: “Estima el Senyor, el teu Déu, amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb totes les forces i amb tot el pensament, i estima els altres com a tu mateix” (Lc 10, 27; cf. Dt 6, 4 i Lv 19, 18). Jesús va més enllà en identificar els dos manaments: “Aquest manament és el més gran i el primer. El segon li és semblant: *Estima els altres com a tu mateix*. Tots els manaments de la Llei i dels Profetes es fonamenten en aquests dos” (Mt 22, 38-40). Al final de la paràbola, quan el mestre de la llei reconeix que l'actitud adequada és la de qui té misericòrdia de l'home malferit, Jesús li diu: “Ves, i tu fes igual”.

Al proïsme com a tu mateix

Al Nou Testament, per tant, no hi ha dubtes sobre què se'ns demana als qui volem seguir Jesús. “Ja sabeu que es va dir als antics: *No matis*, i el qui mati serà condemnat pel tribunal. Doncs jo us dic: El qui s'irriti amb el seu germà serà condemnat pel tribunal; el qui l'insulti serà condemnat pel Sanedrí, i el qui el maleeixi acabarà al foc de l'infern” (Mt 5, 21-22). Transcorreguts alguns anys d'aquests ensenyaments, Joan exhortava els primers cristians a viure la caritat fraterna com a part indispensable de l'amor a Déu: “Si algú afirmava: «Jo estimo Déu», però no estima el seu germà, seria un mentider, perquè el qui no estima el seu germà, que veu, no pot estimar Déu, que no veu” (1 Jn 4, 20).

Nosaltres volem “veure” el proïsme, tal com diu sant Joan, i reconèixer en ell Crist mateix, especialment en el cas dels qui pateixen. De vegades, un mateix ha estat en una situació dolorosa o de vulnerabilitat, altres vegades ens hi hem trobat: algú que no té habitatge amb qui ens creuem habitualment al carrer; companys de feina que pateixen discriminació pel país d'origen o el color de la pell; coneguts amb una malaltia degenerativa o problemes de mobilitat que requereixen esforços i despeses extraordinàries per portar una vida digna; dones que troben obstacles en la seva trajectòria educativa o professional, pel sol fet de ser-ho; nens i joves que assisteixen a classe sense els recursos necessaris per dur a terme amb èxit els estudis; amics enganxats a la pornografia, al joc o a la

droga... Per no parlar de les guerres, la fam, les epidèmies o els desastres naturals que ens afecten a molts de nosaltres o que ens poden afectar en el futur.

Dignitat humana i responsabilitat cristiana

Al llarg dels segles, molts valors cristians han penetrat en la societat i l'han feta més humana. A poc a poc hem après a reconèixer en l'altre algú amb dignitat, que mereix que se'l tracti amb respecte i els drets del qual valen tant com els meus. La filosofia, la sociologia i el dret, entre altres disciplines, han anat explorant el valor de cada vida humana i la forma de protegir-la, tant en l'aspecte individual com en el col·lectiu. El desenvolupament en camps com l'enginyeria, l'economia i la medicina ha permès millorar les condicions de vida de grans sectors de la població mundial, tot i que encara queda molt per fer i no deixen d'aparèixer contínuament nous reptes.

De vegades percebem que molts retreuen als cristians la falta de coherència entre principis evangèlics i actuació pública o consideren que la fe és un refugi que permet evadir responsabilitats, com si resar fos sinònim de passivitat, o esperar la vida eterna portés a desentendre's del món i oblidar els qui ens necessiten. “En realitat, la fe fa vessar de motivacions inaudites el reconeixement de l'altre, perquè qui creu pot arribar a reconèixer que Déu estima cada ésser humà amb un amor infinit i que «amb això li confereix una dignitat infinita». A això s'afegeix que creiem que Crist va vessar la seva sang per tots i per cadascú, per la qual cosa ningú no queda fora del seu amor universal. I si anem a la font última, que és la vida íntima de Déu, ens trobem amb una comunitat de tres Persones, origen i model perfecte de tota vida en comú”.^[4]

El món en heretat

El prelat de l'Opus Dei anima sovint a sentir tothom, amb el que conté, com una cosa molt nostra, seguint les paraules de sant Pau: “el món, la vida i la mort, el present i el futur. Tot és vostre, però vosaltres sou de Crist, i Crist és de Déu” (1 Co 3, 22-23).

“Davant d’aquesta realitat —totes les coses són vostres—, ens alegrem amb les alegries dels altres, gaudim de totes les coses bones que ens envolten i ens sentim interpel·lats pels reptes del nostre temps. Alhora, sentim molt dins de l’ànima la situació del món, particularment la trista realitat de la guerra, i d’altres situacions de grans necessitats i sofriments de tantíssimes persones, especialment de les més febles”.^[5]

Déu ens ha donat el món per herència (cf. *Sl* 2, 8), així que és a les nostres mans transformar-lo. No hem triat el moment històric o el lloc en què vivim, però les circumstàncies que ens han tocat són precisament l’ocasió amb què Déu compta perquè tirem endavant el que Ell mateix ha posat a les nostres mans.

Els cristians volem un cor a mida del de Crist, un cor que senti les necessitats dels altres com a nostres, i que ens porti a actuar en conseqüència. Això és un do de Déu: “omple els cors dels teus fidels i encén-hi el foc del teu amor”,^[6] demanem a l’Esperit Sant per a nosaltres i per a tothom a l’Església. Alhora, “calen fets, no paraules”: un cristià compromès amb l’amor de Déu és necessàriament un cristià que busca activament transformar la societat, que lluita per fer-la cada vegada més conforme amb la lògica de Déu i el seu amor als homes.

Personal i responsable

Aquest compromís es mostra, en primer lloc, en una oració encesa i constant, la insistència filial de qui demana una cosa bona per a les persones que estima: “En l’oració hem de ser capaços de portar davant de Déu el nostre cansament, el patiment de certes situacions, de certes jornades, el compromís quotidià de seguir-lo, de ser cristians, així com el pes del mal que veiem en nosaltres i en el nostre entorn, perquè ell ens doni esperança, ens faci sentir la seva proximitat, ens proporcioni una mica de llum en el camí de la vida”.^[7]

A més de l’actitud de presentar a Déu totes aquestes necessitats, és un deure de justícia actuar per transformar el món, fer-lo més humà,

més cristià, més diví, mostrar la veritat, el bé i la bellesa del pla de Déu per a la felicitat d'homes i dones. Braç a braç amb els altres, el cristià busca, amb la creativitat de l'amor, noves maneres perquè el missatge que Crist ens va deixar en l'evangeli es faci realitat en les circumstàncies en què ens movem, aquí i ara.

Això es pot fer de moltes maneres: dependrà de les circumstàncies del lloc, del moment històric, del caràcter personal, de les possibilitats que es tenen per les circumstàncies familiars i laborals... i de les mateixes preferències polítiques, econòmiques o socials a l'hora de ponderar les solucions. “Per la condició mateixa de la creació —ensenya l'Església—, totes les coses són dotades de fermesa, veritat i bondat pròpies i de lleis i ordre propis, que l'home ha de respectar mitjançant el reconeixement dels mètodes que són propis de cadascuna de les ciències i arts”.^[8] Alhora, “tots els fidels cristians han de sentir la vocació especial i pròpia, en virtut de la qual han de resplendir amb l'exemple: ja que queden obligats per deure de consciència, i serveixen al perfeccionament del bé comú”.^[9]

Hi ha moltes maneres de fer el bé, i l'Església anima els seus fills a actuar des de la llibertat i la pluralitat, sense imposar cap escola determinada. Moguts pel mateix ideal, els cristians es poden agrupar en associacions religioses o civils; tanmateix, en la majoria dels casos, treballen en iniciatives públiques o privades que no són promogudes per institucions catòliques, però que s'orienten a millorar un aspecte social determinat.

La caritat “dona vertadera substància a la relació personal amb Déu i amb el proïsme; no és només el principi de les microrelacions, com en les amistats, la família, el petit grup, sinó també de les macrorelacions, com les relacions socials, econòmiques i polítiques”.

^[10] Per això, cadascú busca la manera de contribuir a resoldre els problemes socials que veu al seu voltant. Sant Josepmaria encoratjava els qui s'hi apropaven a ser ciutadans responsables, capaços de transformar la societat i millorar-la mitjançant el treball. “L'actuació de cadascun de nosaltres, fills, és personal i responsable”.

^[11]

Moltes vegades es pot fer un gran bé amb petits gestos que van configurant una actitud vital davant dels altres. Estar disponible per escoltar el fill adolescent pot facilitar l'obertura al diàleg amb la cultura contemporània. Tractar els avis grans amb atenció i afecte contribueix a educar la mirada davant dels fràgils i vulnerables. Rebutjar a la feina les converses en què es critica o es difama qui no hi és present i no es pot defensar, fomenta els ambients de respecte i confiança.

Altres vegades, la capacitat transformadora vindrà per la nostra formació professional o la nostra posició en la societat, mitjançant el treball mateix, la mobilització ciutadana o la decisió de dedicar-se a la política: influir en projectes de llei que facilitin a les famílies l'accés als recursos que necessiten, denunciar abusos de corrupció econòmica, acabar amb costums que segreguen algun sector de la població... Un metge, una parlamentària, el CEO d'una empresa o una periodista poden fer bé la seva feina sense “posar-se en embolics”, però també es poden “complicar la vida” per contribuir amb la seva tasca a la construcció d'un món més just.

La doctrina social de l'Església en diàleg amb el món

L'Església proclama els principis morals en l'àmbit social quan estan en joc els drets fonamentals de la persona humana o la salvació de les ànimes.^[12] Instituïda per Crist per portar el missatge de salvació a tots els homes, no es pot quedar de braços plegats davant de tot el que és humà. A partir del segle XIX, per facilitar que l'actuació dels cristians fos justa davant dels nous models econòmics, polítics i socials, va establir alguns paràmetres per ajudar a no perdre de vista el missatge de l'Evangeli davant d'aquestes situacions noves. Per això, el *Compendi de la doctrina social de l'Església* recull alguns principis que serveixen de guia.

El principi del bé comú defensa que hi ha d'haver un conjunt de “condicions de la vida social” que permetin “a les associacions i a cadascun dels seus membres l'assoliment més ple i més fàcil de la

pròpia perfecció”.^[13] El principi del destí universal dels béns ens recorda que “els béns creats han d’arribar a tothom de manera equitativa”, en justícia i caritat.^[14] Pel principi de subsidiarietat, “totes les societats d’ordre superior s’han de posar en una actitud d’ajuda («subsidium») —i, per tant, de sosteniment, de promoció, de desenvolupament— respecte de les menors”;^[15] i així es té cura de “la família, dels grups, de les associacions, de les realitats territorials locals, en resum, d’aquelles expressions agregatives de tipus econòmic, social, cultural, esportiu, recreatiu, professional, polític, a les quals les persones donen vida espontàniament i que els possibiliten un creixement social efectiu”.^[16]

El principi de participació és conseqüència de l’anterior, i “s’expressa, essencialment, en una sèrie d’activitats mitjançant les quals el ciutadà [...] contribueix a la vida cultural, econòmica, social i política de la comunitat civil a la qual pertany. La participació és un deure que s’ha d’exercir conscientment per part de tots, de manera responsable i amb vista al bé comú”.^[17] Finalment, el principi de solidaritat “comporta que els homes del nostre temps conreïn principalment la consciència del deure que tenen amb relació a la societat en què estan inserits [...]. Un deure com aquest és atès en les diverses manifestacions de l’actuació social”.^[18]

Aquests principis ens fan descobrir que moltes de les iniciatives socials que floreixen al nostre voltant es basen en valors compartits. Estudiar-los i donar-los a conèixer pot ser l’ocasió de treballar amb la resta d’habitants dels nostres països en la construcció d’una societat més justa.

Veritat, llibertat, justícia i caritat

Hi ha quatre valors fonamentals sobre els quals es basen els principis de la doctrina social de l’Església: la veritat, la llibertat, la justícia i l’amor.

L’amor al proïsme ha d’impulsar la vida dels cristians, tant en l’àmbit personal com en el social. “L’Església no només ha d’anunciar la Paraula, sinó també dur a terme la Paraula, que és caritat i veritat”.

[19] Ho hem vist potser de manera més clara en els últims anys: davant de crisis globals, hi ha una resposta de solidaritat que uneix les persones que pateixen juntes. Hi ha famílies que es retroben davant de la malaltia d'un ésser estimat, o veïns que es comencen a parlar quan es veuen forçats a passar més temps a casa. Són actituds que també podem incorporar quan no són les circumstàncies les que ens hi porten: sé com es diuen les persones que viuen al meu edifici, o a la casa més remota del poble? He parlat alguna vegada amb cadascuna, m'he interessat per les seves circumstàncies, he buscat fer-m'hi proper?

El que des de fora potser sembla un simple gest de bona educació o una mostra d'amabilitat, pot de fet reflectir l'amor de Déu per cadascú: "L'amor, ple de petits gestos de cura mútua, és també civil i polític, i es manifesta en totes les accions que procuren construir un món millor. Per aquesta raó, l'amor no sols s'expressa en relacions íntimes i properes, sinó també en «les macrorelacions, com les relacions socials, econòmiques i polítiques»".^[20] La unitat de vida d'un cristià coherent el porta a actuar amb caritat a tots els nivells, tant en el que li toca de prop com en els temes més llunyans.

Partint del respecte a tothom, posant el bé de cada persona per sobre d'idees o d'opinions, els cristians podem intervenir en tota mena de qüestions, amb responsabilitat i creativitat, sense atribuir a l'Església el que és la manera de fer de cadascú. "Els cristians gaudiu de la més plena llibertat, amb la consegüent responsabilitat personal, per intervenir com us sembli millor en qüestions d'índole política, social, cultural, etcètera".^[21]

"Qui estima amb caritat els altres, és per damunt de tot just amb ells. No n'hi ha prou a dir que la justícia no és estranya a la caritat, que no és una via alternativa o paral·lela a la caritat: la justícia és (...) intrínseca a ella. La justícia és la primera via de la caritat".^[22] I viceversa: la lluita pel bé comú sempre estarà guiada per la comprensió i el respecte. No tindria sentit buscar la justícia amb duresa de cor o alegrar-nos d'una cosa objectivament dolenta perquè confirma la nostra opinió.

Davant de persones properes que pateixen les conseqüències d'accions o de modes de vida contraris a la moral, o que rectifiquen i es volen apropar a Déu o a un altre estil de vida, l'única actitud possible en un cristià és l'acompanyament ple d'afecte i de comprensió, mai una resposta autocomplaent que mira els altres per sobre de l'espatlla. De la mateixa manera com l'Església entra en diàleg amb el món des de la caritat, nosaltres, des del món, busquem una conversa oberta a tothom, que inclogui tothom i que no es tanqui davant de propostes que percebem com a amenaces, sinó que sàpiga acollir diferents punts de vista, aprenent dels altres.

Tampoc els apòstols no eren un conjunt uniforme. Venien d'entorns diferents, tenien professions diferents, caràcters de vegades poc compatibles, opinions oposades... Però els unia l'amor a Crist i la missió de portar la Bona Nova al món. Així, conjugant la primacia de Pere i la col·legialitat amb la seva identitat, van complir el mandat de Crist: "Aneu per tot el món i anuncieu la bona nova de l'evangeli a tota la humanitat" (*Mc 16, 15*).

La promesa de Jesús

Aquesta obligació cristiana de l'amor al proïsme es fa, com totes, a partir de l'amor de Déu pels homes. És Ell qui transforma els cors i renova el món: "La caritat i la justícia no són únicament accions socials, sinó que són accions espirituals dutes a terme tenint en compte l'Esperit Sant".^[23]

Sabem que no podem aconseguir una justícia perfecta a la terra, i comptem amb la justícia de la vida eterna. Tanmateix, això no ens porta a descuidar els nostres deures terrenals, perquè sabem que la vida eterna dependrà del que ens hàgim esforçat aquí per viure aquest "a mi m'ho fèieu" de Jesús. Esperem transformar el món, contribuir a la felicitat d'aquells que ens envolten i ser feliços així també nosaltres, perquè sentim de llavis de Jesús el que va prometre un dia als qui l'escoltaven: "Feliços els qui tenen fam i set de ser justos: Déu els saciarà" (*Mt 5, 6*).

Teresa Gómez

-
- [1] Cf. *Catecisme de l'Església catòlica*, núm. 400.
- [2] Sant Josepmaria, *Carta* núm. 3 (“Sobre la missió del cristià a la vida social”), núm. 31.
- [3] Francesc, *Fratelli tutti*, núm. 57.
- [4] Francesc, *Fratelli tutti*, núm. 85.
- [5] Fernando Ocariz, *Carta* 19.III.2020, núm. 7.
- [6] Al·leluia de la Solemnitat de Pentecosta, cicle B.
- [7] Benet XVI, Audiència, 1.II.2012.
- [8] Concili Vaticà II, *Gaudium et Spes*, núm. 36.
- [9] *Ibidem*, núm. 75.
- [10] Benet XVI, *Caritas in veritate*, núm. 2.
- [11] Sant Josepmaria, *Carta* núm. 3, núm. 37.
- [12] Cf. *Catecisme de l'Església catòlica*, núm. 2032; 2420.
- [13] *Compendi de la doctrina social de l'Església*, núm. 164.
- [14] Cf. *ibidem*, núm. 171.
- [15] *Compendi de la doctrina social de l'Església*, núm. 186.
- [16] *Ibidem*, núm. 185.
- [17] *Ibidem*, núm. 189.
- [18] *Ibidem*, núm. 195.
- [19] Benet XVI, Audiència general, 25.IV.2012.
- [20] Francesc, *Fratelli tutti*, núm. 181.
- [21] Sant Josepmaria, *Amics de Déu*, núm. 11.

[22] Benet XVI, *Caritas in veritate*, núm. 6.

[23] Benet XVI, Audiència general, 25.IV.2012.

Torna als continguts

II

Un sol cor i una sola ànima

Des de l'inici, els deixebles de Crist vivien en una relació de comunió, tant en l'aspecte espiritual com en el material. En els Actes dels Apòstols es recull que «eren constants a escoltar l'ensenyament dels apòstols i a viure en comunió fraterna, a partir el pa i a assistir a les pregàries» (*Act 2, 42*); «tots els creients vivien units i tot ho tenien al servei de tots» (*Act 2, 44*), i «a casa, partien el pa i prenien junts el seu aliment amb joia i senzillesa de cor» (*Act 2, 46*).

Aquesta actitud dels primers cristians s'estenia en actes de solidaritat tant amb els germans com amb persones properes que patien necessitat. Els Actes esmenten l'atenció a orfes i vídues, el repartiment de béns als necessitats, les curacions miraculoses. Així com Jesús havia dedicat gran part del seu ministeri a curar paralítics, cecs o leprosos; a ressuscitar morts; a alimentar famolencs, o a alliberar els posseïts; també els seus deixebles, empesos per la caritat de l'Esperit Sant, van intentar imitar el cor misericordiós de Crist i reconèixer-lo en els pobres, malalts i captius.

En madurar i estendre's, l'Església va incorporar de manera institucional l'atenció a les necessitats materials i espirituals d'homes i dones. Sant Justí, cap a l'any 150, descriu la reunió dominical dels fidels (la Missa). L'assemblea comença amb records i la lectura dels apòstols o dels profetes, seguida d'una exhortació de qui presideix la litúrgia i de pregàries; a continuació s'ofereixen el pa i el vi i després de la consagració de l'acció de gràcies es distribueixen als assistents; i, finalment, té lloc el que ara anomenaríem *col·lecta*: «els qui tenen

en abundància i ho volen, segons decisió personal, donen el que els sembla. La col·lecta és posada a disposició del president, i ell socorre orfes i vídues; els qui passen necessitat per malaltia o una altra causa; els qui són a la presó, els forasters de pas».^[1] Més endavant, aquesta atenció individual va arrelar en institucions com hospitals, orfenats, escoles per a famílies sense recursos o universitats.

Una crida a cuidar

El papa Francesc i els seus predecessors insisteixen en el fet que no ens mantinguem indiferents davant de qui té més necessitat i ens impulsen a crear estructures socials que contribueixin a fer que els més desfavorits es desenvolupin dignament.^[2] Però, per què m'he d'ocupar dels pobres o, si jo mateix ho soc, de qui té més necessitat que jo? Per ser un cristià coherent, no n'hi ha prou amb el fet que la vida individual i privada de cadascú sigui honesta de cara a Déu? Benet XVI ens n'anticipa la resposta: «el culte agradable a Déu mai no és un acte merament privat»,^[3] és més, «la unió amb Crist és alhora unió amb tots els altres als quals Ell es lliura. No puc tenir Crist només per a mi; únicament puc pertànyer-li en unió amb tots els qui són seus o ho seran».^[4]

Ja el Gènesi posa, al principi de la història de la humanitat, la pregunta de Déu per l'«altre»: «Caín, on és el teu germà Abel?». La resposta de Caín, «Que potser soc el guardià del meu germà?», amaga darrere del rebuig d'aquesta responsabilitat la culpa de l'homicidi (cf. *Gn* 4, 9). La pregunta de Déu, explica el Papa Francesc, vol posar en evidència que no podem «justificar la indiferència com a única resposta» i obre la porta a «crear una cultura diferent que ens orienti a superar les enemistats i a tenir cura els uns dels altres».^[5] Aquí hi ha recollides les dues grans temptacions que acostumem a tenir respecte a l'altre: la fredor de la indiferència i l'exacerbació de la diferència.

Adam, Crist i tota la humanitat

La dimensió social, relacional, de la persona ha quedat entelada en les últimes dècades, especialment en algunes cultures, per

l'individualisme, el consumisme, la desaparició de vincles o l'exaltament de la subjectivitat.

No era així en l'Església primitiva. La mentalitat jueva, que caracteritzava també els primers cristians, diferia de la nostra en un aspecte clau: per a ells, Adam (i sobretot Crist, com a segon Adam) no era només un home singular, sinó que també era un ésser col·lectiu que contenia, en el seu cos, tota la humanitat. En el seu significat semita, l'home no “té” un cos, sinó que “és” un cos.^[6] En hebreu, el terme *basar* significa “carn”, però també “ésser viu” —carn animada— i “ésser humà”, inclosa l'ànima. S'utilitza en la Sagrada Escriptura amb diferents significats, i en grec es tradueix tant per *sarx* (carn) com per *sôma* (cos). El sentit hebreu inclou la unitat entre els éssers humans per la seva naturalesa compartida i la seva relació mútua: per això, Eva és “carn de la seva carn” respecte a Adam. En canvi, *sôma* remet només a l'individu, i en aquest sentit ressalta la distinció: més que “tenim la mateixa carn (naturalesa)”, té el sentit de “la meua carn (i, per tant, la meua vida) és diferent de la teua”. Occident ha heretat aquesta última accepció.

Quan la Sagrada Escriptura parla d'Adam, s'està referint també a tot el gènere humà contingut, d'alguna manera, en el seu cos. «Tota la humanitat és en Adam “com l'únic cos d'un home únic”)»,^[7] explica el Catecisme, citant sant Tomàs. Per això, tot acte bo d'algun dels membres afavoreix la unitat de tot el cos, i tota infidelitat, en canvi, la separa i provoca la divisió de la humanitat. El pecat original, com que va ser comès per Adam, passa a ser universal, com ho és també la salvació obrada per Crist. Pau parla de l'“home vell” que hi ha en cadascun de nosaltres, pel fet de pertànyer al gènere humà, que queda sepultat pel baptisme, quan renaixem a una nova vida en Crist.^[8]

En aquells primers segles, els Pares de l'Església ja manifesten la seva concepció de la humanitat com un tot, un únic cos. Comprenen que, quan Adam peca, és tota la humanitat la que peca: «tots portem el seu nom», afirma sant Ireneu de Lió;^[9] «tots vam sortir del Paradís juntament amb Adam, que el va deixar enrere», escriu sant

Efrem.^[10] Crist ve a restaurar la unitat perduda en el cos d'Adam, a reagrupar el gènere humà: així com a Babel la humanitat pateix una forta divisió, en Crist rebem l'Esperit Sant, que fa que, fins i tot parlant diverses llengües, els cristians ens puguem entendre, en una nova Pentecosta.^[11]

L'Església, cos de Crist

Criden l'atenció les paraules de Jesús quan s'apareix a Saule, camí a Damasc: «Saule, Saule, per què em persegueixes? [...] Jo soc Jesús, el qui tu persegueixes» (*Act 9, 4-5*). Jesús ressuscitat identifica els seus deixebles amb si mateix, i Saule comprèn que entre Jesús i l'Església hi ha una unió tan estreta que formen una unitat, de manera que perseguir els deixebles significa perseguir el mateix Jesús. Aquesta identificació de l'Església amb el cos de Crist significa que, si jo em puc identificar amb Crist, i els meus germans en la fe també, la unió entre nosaltres és un vincle molt més fort que en qualsevol institució humana.

Com a bon hebreu, per a Pau la noció de cos es refereix a una unitat que transcendeix la individualitat de l'home. En Crist, «per la naturalesa del cos que ha fet seu es conté d'alguna manera el conjunt de tot el gènere humà».^[12] En encarnar-se, Ell no només pren un cos humà, individual, sinó que en certa manera ens assumeix a tots, al seu costat, en el seu cos. Així és com Crist dirigeix la seva salvació a tota la humanitat, de manera que tota està cridada i habilitada a formar part del seu cos, l'Església. Aquesta no és catòlica, universal, perquè està estesa per tota la terra; ja era catòlica el dia de Pentecosta.^[13] L'Església és catòlica perquè s'adreça a tota la humanitat, que forma un sol cos, el d'Adam, separat pel pecat.

D'aquí prové la irrenunciable dimensió social de l'Església: és orgànicament una. És un cos, el de Crist (cf. *1 Co 12, 27*), i no una federació d'assemblees locals. Per això, si un membre de l'Església pateix en alguna cosa, amb ell pateix la resta.^[14] Això vol dir que comprendrem què significa ser cristià de manera veritable i plena en la mesura que fem nostre aquest caràcter social i visquem d'acord

amb aquest. En canvi, quan l'ignorem, deixem de mostrar el veritable rostre de l'Església.

La temptació del rebuig

Tot i que comprenem aquesta realitat —tots som germans com a descendents d'Adam, en la nostra humanitat, i com a part del Cos de Crist que és l'Església, pel baptisme—, en el nostre dia a dia, moltes vegades no reconeixem l'altre com a tal. De vegades, són primeres impressions les que ens distancien; d'altres, un judici elaborat a partir d'una experiència continuada; altres vegades, la defensa d'un bé o una veritat ens fa durs o sarcàstics, i d'altres, la fragilitat o l'error en la vida dels altres ens molesten. Entre catòlics, opcions legítimes poden acabar convertint persones rectes, bones, compromeses, en enemics de bàndols oposats, bé per la manera de participar en la Missa, bé per les eleccions vinculades a l'educació dels fills, bé pels autors que se segueix més sovint. De vegades fa falta molt poc perquè els cristians oblidem que el que ens uneix és quelcom molt més fort i profund del que pot ser motiu de divisió: defectes de caràcter, maneres de reaccionar davant d'un dany moral o social, divergència d'opinions sobre la millor manera d'evangelitzar, l'opinió en qüestions de política, etc.

Ho expressa C. S. Lewis, de manera molt gràfica, en el conegut llibre *Cartes del diable al seu nebot*, en què el dimoni experimentat explica a l'aprenent precisament que l'església visible pot ser una “temptació” per la qual els cristians ens deixem portar amb sorprenent facilitat. Dona alguns exemples, plens d'agudeses i de bon humor, de com al “pacient”, un home acabat de convertir al catolicisme, li costa entendre el tresor de la comunió en la diversitat, fins i tot durant les cerimònies litúrgiques: «El teu pacient, gràcies al Nostre Pare de les Profunditats, és un insensat, i per tal que algun d'aquests veïns desafini en cantar, o porti botes que cruixin, o tingui papada, o vesteixi de manera extravagant, el pacient creurà amb facilitat que, per tant, la seva religió ha de ser, en algun sentit, ridícula».^[15]

En aquest sentit, les relacions entre els cristians poden aprendre molt de la fraternitat humana. És una experiència universal per a qui té germans que, malgrat possibles enfrontaments, la presència d'un problema extern (assetjament escolar, la malaltia d'un dels pares, la mort d'un ésser estimat...) acostuma a tenir com a reacció immediata l'oblit de conflictes menors, la qual cosa dona pas al suport, l'afecte i la defensa recíproca. També persones en extrems oposats quant a les seves idees recuperen la humanitat de l'altre de vegades, precisament, per motius d'aquesta mena: perquè el marit està malalt de càncer, perquè s'ha quedat sense feina, perquè la filla ha nascut prematura. Aquestes situacions, en què enfrontem el dolor, són moltes vegades ocasió perquè obrim els ulls i vegem que "som corresponsables de cuidar el món, establint relacions fundades en la caritat, la justícia i el respecte, especialment superant la malaltia de la indiferència".^[16]

Responsabilitat personal en la salvació de tots

En considerar la humanitat com una unitat, el cristianisme també hereta del judaisme la seva concepció comunitària de salvació,^[17] és a dir, la fe no es redueix a «una opció individual que es fa en la intimitat del creient [...] Per la seva mateixa naturalesa, s'obre al "nosaltres", es dona sempre dins la comunió de l'Església [...] Per això, el qui creu no està mai sol».^[18] Els altres homes i dones formen part de la mateixa vida i passen a formar part també de la mateixa responsabilitat personal, ja que tots pertanyen al mateix cos. Són germans pels quals vetllem, amb els quals ens reconciliem, als quals estimem. Ser cristià no queda reduït a la consciència individual de cada fidel.

La nostra personalitat serà més forta com més sòlida sigui la nostra pertinença al cos de Crist. No podem caure en la comoditat de pensar que és l'Església, com a institució, la responsable de vetllar pels germans a través dels seus organismes caritatius, assistencials, educatius, etc., i que a mi, batejat corrent, em correspon només tirar endavant la meua vida i la dels més propers. «Cap ànima, cap ni

una!, no pot resultar-te indiferent», afirma amb rotunditat sant Josepmaria.^[19]

La manera en què comprenem la fe, també en la seva dimensió social, incideix directament en la nostra manera d'actuar. Per tant, plantejar la mateixa vida al marge dels altres no és coherent amb la dimensió social de la humanitat, assumida per Crist.

Això té conseqüències pràctiques directes: em sento responsable dels altres, de fer que siguin més feliços, que se sentin acollits i compresos, acompanyats cap a Crist, Camí, Veritat i Vida? En defensar les meves opinions, ho faig sempre amb una mirada i un to que reconeixen l'altre en la seva humanitat? Veig en els altres germans amb els quals puc construir l'Església?

Una família forta

La falta d'unitat en l'Església, bé per indiferència, bé per discrepància, ens pot recordar la torre de Babel. Aquesta vegada, el problema no sorgeix necessàriament entre veïns, sinó potser a les xarxes socials, a través de publicacions en mitjans de comunicació, atacs des de comptes anònims o escrits que posen en ridícul altres maneres de pensar, etc. Després de dos mil·lennis d'expansió i de creixement de l'Església s'han enfortit alguns aspectes (teologia, pastoral, evangelització...), però també hi trobem divisions, moltes vegades dins d'una mateixa comunitat. Entre els qui prefereixen una manera o una altra de celebrar els actes litúrgics, els qui voten partits polítics diferents o els qui defensen maneres diverses de dur a terme l'evangelització es pot aixecar la bandera d'«aquesta és l'opció veritablement catòlica». Sant Josepmaria alertava: «Em sembla que sento cridar sant Pau, quan diu als de Corint: (...) És que el Crist està dividit? És Pau qui ha estat crucificat per vosaltres? O heu estat batejats en nom de Pau?, perquè aneu dient: jo soc de Pau, jo d'Apol·ló, jo de Cefes o jo de Crist?». ^[20]

Les ferides del cos de Crist fan mal, perquè és una fractura en l'aspecte més íntim de la identitat cristiana: estem cridats a ser membres d'un Cos, pedres vives que edificuin l'Església... i la missió

d'evangelitzar es veu afectada per divisions entre els qui hauríem de col·laborar amb alegria. Per aquesta raó, l'Església no deixa d'animar-nos a cuidar aquest aspecte, i ens recorda que estem cridats a ser «forces d'unitat dins del Cos de Crist (...). Amb gran humilitat i confiança demanem a l'Esperit que cada dia ens faci capaços de créixer en la santedat que ens farà pedres vives del temple que Ell està aixecant justament ara al món. Si hem de ser autèntiques forces d'unitat (...) perdonem les ofenses patides i dominem tot sentiment de ràbia i d'enfrontament».^[21]

En preocupar-nos pels altres, enfortim l'Església i tota la humanitat, i, sobretot, contribuïm a construir l'Església i a fer possible la seva missió de portar el missatge de Crist als qui són al nostre voltant, com van fer els primers cristians: «tots foren omplerts de l'Esperit Sant i proclamaven amb valentia la paraula de Déu» (*Act* 4, 31), ja que «la multitud dels creients tenia un sol cor i una sola ànima» (*Act* 4, 32).

Goretti Garay

[1] Sant Justí, *I Apologia*, núm. 67.

[2] Cf. Francesc, *Fratelli Tutti*, núm. 116, 137, 168-169, 179, 183, 186.

[3] Benet XVI, *Sacramentum caritatis*, núm. 83.

[4] Benet XVI, *Deus caritas est*, núm. 14.

[5] Francesc, *Fratelli Tutti*, núm. 57.

[6] Cf. *Rm* 12, 4-5; *1 Co* 10, 17; *1 Co* 12, 13.

[7] *Catecisme de l'Església Catòlica*, núm. 404; cf. sant Tomàs d'Aquino, *Quaestiones disputatae de dolent*, 4,1.

[8] Cf. Francesc, Audiència 9.V.2018; *Ef* 4, 20-24.

[9] Sant Ireneu, *Contra herejes*, III, 23, 2.

[10] Sant Efrem el Siri, Himne 49.

[11] Cf. Joan Pau II, Audiència general, 29.VII.1998.

[12] Cf. Hilari de Poitiers, *In Mt.* IV 12.

[13] Cf. De Lubac, *Catolicisme*, núm. 37-38.

[14] Cf. *Lumen Gentium*, núm. 7.

[15] C. S. Lewis, *Cartas del diablo a su sobrino*, Rialp, Madrid, 2015, 20-21.

[16] Fernando Ocáriz, “Agrandar el corazón” a: *Be to care*, 29.IX.2022.

[17] Cf. De Lubac, *Catolicisme*, núm. 46.

[18] Francesc, *Lumen Fidei*, núm. 39.

[19] Sant Josepmaria, *Forja*, núm. 951.

[20] Sant Josepmaria, Carta núm. 4, núm. 19 (1 Co 1, 13).

[21] Benet XVI, Homilia 19.IV.2008.

Torna als continguts

III

En primera línia de la transformació del món

Una mirada ràpida a qualsevol xarxa social o pàgina de notícies a Internet ens fa veure dues coses: que hi ha molt de sofriment al món i que, per això, que hi ha moltes crides a construir una societat millor. De vegades, les veus que fan aquestes crides semblen harmonioses, altres vegades poden ser discordants i demanar coses diferents, i fins i tot oposades. Tanmateix, el desig de fer el que és just, la consciència d'una vulnerabilitat col·lectiva i la convicció que hem de tenir cura els uns dels altres, marquen sense cap dubte la sensibilitat contemporània.

Seguir Crist vol dir preocupar-se pel món i els seus problemes. Si realment “el bé, com també l'amor, la justícia i la solidaritat, no s'assoleixen d'una vegada per sempre”, sinó que “han de ser conquerits cada dia”,^[1] cadascun de nosaltres s'ha de preguntar: com hi puc contribuir? Quin és el meu paper?

Una crida a sentir el món com a nostre

Si ens parem a pensar-ho, el món és doblement nostre. Hem estat cridats a *cocrear-lo*, d'una banda, i a *coredimir-lo*, de l'altra. L'univers, creat en “estat de fer camí” (*Catecisme de l'Església Catòlica*, 302), ha estat encomanat a l'home perquè, mitjançant el seu treball, col·labori en el perfeccionament de la creació (*Gn* 1, 28). Alhora, el món està ferit pel pecat, per la qual cosa també el sofriment hi és present. Això mou el cor de Crist. A l'Evangeli veiem

com, en veure les multituds de persones malaltes, “se’n compadí, perquè estaven malmenades i abatudes, *com ovelles sense pastor*” (Mt 9, 36), i en curava les malalties. De nou, es commou davant dels qui l’han seguit diversos dies i no tenen res per menjar (cf. Mt 15, 32), i impulsa els seus deixebles a buscar el remei i fer-los responsables dels altres: “Doneu-los menjar vosaltres mateixos” (Lc 9, 13). Amb les poques coses que els deixebles troben, Jesús fa el miracle de la multiplicació dels pans i els peixos. Davant del sofriment o la indigència, Jesús es compadeix i respon activament. Surt a buscar necessitats materials, sempre amb l’objectiu d’arribar a les ànimes i portar-les a la vida eterna (cf. Jn 6). I, de la mateixa manera que el Pare l’ha enviat, Ell ens envia a col·laborar en la seva redempció (Jn 20, 21; Mt 28, 18-20).

En altres paraules, l’esforç cristià per promoure la solidaritat té un motiu més gran que el simple desig d’acabar amb el sofriment o mitigar-lo. Això és bo i noble, però el cor de Crist demana més: “Tothom coneixerà que sou deixebles meus per l’amor que us tindreu entre vosaltres” (Jn 13, 35). Un fill de Déu sap que la motivació més profunda per a l’acció social es basa en l’amor de Déu al món i a tota la humanitat, i en el fet que hem estat cridats a tornar el món a Déu Pare, en Crist, el seu Fill: “Prou som avisats que de res aprofita l’home si guanya tot el món, però es perd ell mateix. No obstant això, l’expectativa de la nova terra no ha d’afeblir, ans més aviat excitar, la sol·licitud de perfeccionar aquesta terra, on creix el Cos d’aquella nova família humana que ja és capaç d’oferir una certa besllum del món nou”.^[2]

Virtuts claus per servir la societat

La crida a transformar el món no es pot quedar en una idea abstracta. Cuidar i estimar sempre comporten acció: la justícia, la solidaritat i la caritat són virtuts per ser viscudes. Cadascú perfecciona un aspecte diferent de les decisions i les activitats que duem a terme en la nostra relació amb els altres. I cadascuna d’aquestes es pot viure en dues àrees molt àmplies: el nostre afany

per *renovar els sistemes i les estructures* en els nostres cercles socials i les nostres *trobades amb persones*.

La definició clàssica de justícia és “l’hàbit que ens permet donar a cadascú el que li correspon”.^[3] És una virtut que podem viure en un pla horitzontal, amb els nostres companys, o vertical, tant si tenim autoritat sobre un grup de persones com si no la tenim. Una idea clau per viure aquesta virtut és entrenar-nos per reconèixer què devem als altres per la nostra relació amb ells. En primer lloc, podem reflexionar sobre com vivim la justícia a la nostra feina, fent-la bé i amb integritat. Si tenim autoritat, voldrem buscar veritablement el bé de les persones de les quals som responsables, no simplement el nostre benefici. Tanmateix, si ens prenem seriosament el fet que Déu ens ha confiat el món, veurem que la nostra activitat no acaba en el nostre cercle immediat de treball i família. Podríem considerar participar en altres projectes o unir-nos a iniciatives, a part del que ja fem, per *afavorir que altres membres de la societat puguin assolir unes condicions de vida dignes*.

Com a virtut, la solidaritat ressalta la nostra interdependència. Si la justícia reconeix que tota persona mereix certs béns, la solidaritat reconeix la nostra unitat amb els altres: compartim la mateixa naturalesa humana. Es tracta, per això, de “la determinació ferma i perseverant d’obstinar-se en favor del bé comú”,^[4] és a dir, “pensar i actuar en termes de comunitat”.^[5] D’una banda, l’exercici pràctic d’aquesta virtut és similar al de la justícia: amb el nostre treball i els nostres projectes abordem alguns trets de la societat, de manera que la ciutat en què vivim o la comunitat en què ens movem siguin llocs on cada persona pugui assolir la seva plenitud. D’altra banda, la solidaritat també consisteix a dedicar temps a compartir el sofriment, no només a afrontar-lo. Pot ser que alguns de nosaltres prefereixin lluitar públicament per alguna causa en concret i, per exemple, s’esforcin per sensibilitzar sobre la salut mental i la seguretat psicològica en les famílies. D’altres preferiran mostrar solidaritat de manera més privada, de tu a tu, com ara visitant ancians o malalts, sense publicar-ho a les xarxes socials. La

solidaritat és especialment sensible a la vulnerabilitat i al sofriment: “Deriva de saber-nos responsables de la fragilitat dels altres buscant un destí comú” i “s’expressa concretament en el servei”.^[6]

Tanmateix, la justícia i la solidaritat cristianes es fonamenten en quelcom més que reconèixer la nostra humanitat comuna. Gràcies a la fe, veiem que tenim en comú un origen diví i humà, i un destí compartit.^[7] Ens ha creat un Déu que ens estima i descendim d’Adam i Eva. Encara més: estem destinats a la felicitat de Déu en Crist, un fi que assolim quan som incorporats a un Cos, l’Església. En resum, hi ha una unitat real entre totes les persones, una unitat que s’actualitza mitjançant l’amor. La justícia i la solidaritat troben el seu veritable sentit només quan sabem que en la vida humana, en darrer terme, és l’amor —la caritat— el que ens fa responsables del desenvolupament aliè, en aquesta vida i amb vista a la següent.

De fet, la caritat ens uneix primer i, sobretot, a Déu.^[8] Una manera concreta en què aquesta realitat informa la nostra acció social és assegurant que els nostres objectius, plans i projectes siguin sempre coherents amb l’Evangeli, també quan no hi estiguin explícitament relacionats. Més encara, quan ens involucrem en activitats en favor d’altres, no hem de perdre de vista que és la unió amb Déu, la seva gràcia, el que fa possible el nostre amor cap al proïsme. Mitjançant la caritat considerem l’altre “com amb si mateix”, i aquesta atenció afectiva “provoca una orientació a buscar el seu bé gratuïtament”.^[9] Si ens relacionem així amb els altres, ens podem apropar al que el Papa Francesc anomena “amistat social”: un amor i una fraternitat que no exclouen ningú, que traspassa fronteres i que pot ser una base ferma per a ciutats i països.^[10]

Cadascun de nosaltres es troba en diferents ambients i circumstàncies. A més, cada societat i els grups que la formen varien de país a país, així que les vies per concretar la justícia, la solidaritat i la caritat tindran infinitat de variacions. Tot i així, hi ha passos

concrets que tots podem considerar per convertir-nos en la classe de persones que seran agents de canvi mitjançant aquestes virtuts.

Transformar-nos constantment per canviar el món

El primer pas és conrear la nostra capacitat per percebre situacions de necessitat. Per exercir qualsevol virtut, primer m'he d'adonar de quina és la situació en què em trobo: en aquest cas, un problema social. Pot ser que el meu objectiu sigui petit, perquè absorbeix la meua vida quotidiana i el meu cercle d'acció immediat. Potser sé, en teoria, que hi ha molts problemes al món, però no m'he parat a examinar-los de prop. Potser m'he acostumat a reaccionar amb pesar en veure o sentir males notícies, però mai m'he plantejat que aquestes situacions em poden interpel·lar i que jo hi puc respondre. Potser tot això em fa menys sensible a les necessitats de qui tinc a prop.

Decidir conrear aquesta sensibilitat pot passar per llegir més notícies, o fer atenció en el camí a la feina, o mirar el tauler (físic o en alguna xarxa social) de la meua parròquia. En tota societat hi ha almenys algun sector necessitat de justícia, solidaritat i caritat: els ancians als quals no acompanya ningú; els malalts terminals; les persones que no tenen accés a menjar, aigua o un allotjament digne; les persones amb discapacitat i les famílies que els cuiden (o que els abandonen); les persones que pateixen alguna malaltia mental; els nens o adults amb falta d'accés a l'educació; les comunitats —autòctones, potser, o immigrants— marginades; els sensesostre o els refugiats; les persones que pateixen violència domèstica o abusos; les víctimes de desastres naturals; els treballadors amb condicions laborals inhumanes; els presos o les persones que viuen en llocs de conflicte o amb un nivell d'inseguretat alt; les mares solteres —o els pares—; els infants que pateixen assetjament escolar, o d'una altra mena; les víctimes d'addiccions a les drogues o al joc; les persones que no tenen accés a la cultura, l'esport o l'art; les persones socialment abandonades; els nens del carrer... Enumerar aquestes

situacions ens ajuda a veure que no hi ha falta d'oportunitats per col·laborar.

Per això, el pas següent és comprometre's a actuar, no només sentir. Al nostre món correm el risc de quedar-nos passius davant d'*inputs* constants. La solidaritat real no porta només a sentir compassió per les desgràcies que presentem, sinó també a alleujar el sofriment sempre que puguem. És impossible solucionar tots els problemes, però potser podem estudiar com contribuir a una societat més justa, o com dedicar part del nostre temps a un projecte social, potser fins i tot amb amics o en família. Si els problemes a gran escala semblen fora del nostre abast (tot i que, qui sap, pot ser no per a tots nosaltres), potser podem ajudar amb un donatiu a una organització que coneguem.

Si decidim involucrar-nos en una activitat cívica, un altre hàbit important és el de pensar i planejar un impacte significatiu, fins i tot si és alguna cosa com un dia dedicat a ajudar en un centre per a persones amb discapacitat. Per als qui es veuen limitats a activitats a curt termini, seria una pena que oferissin solucions a tall de "pedaços", o buscant un sentiment de satisfacció o alleujament. I els que poden dur a terme iniciatives a llarg termini, és important que evitin crear una dependència permanent d'aquestes ajudes. Podem fer obres molt bones si identifiquem clarament els objectius que ens proposem en el temps que tenim: en aquesta visita d'un dia a una casa d'acollida per a persones amb discapacitat, ensenyem els nostres voluntaris a afirmar la seva dignitat personal i subratllem el valor que suposa fer companyia. També podem dur a terme projectes bons si estudiem amb serietat el problema al qual ens enfrontem per arribar a la seva arrel, de manera que les intervencions que dissenyem capacitin les persones que ajudem i els proporcionin eines i habilitats amb què, en darrer terme, es puguin ajudar a si mateixes. En lloc de construir cases per a comunitats pobres, per exemple, hi podem involucrar les persones, de manera que se sentin realment propietàries de les seves llars i es comprometin a un pla de formació per capacitar-se per al treball, de manera que aconseguixin mantenir un entorn sa i humà.

El Papa Francesc ens diu que la solidaritat és “molt més que alguns actes de generositat esporàdics [...]. També és lluitar contra les causes estructurals de la pobresa, la desigualtat, la falta de treball, de terra i d’habitatge, la negació dels drets socials i laborals. És enfrontar els efectes destructors de l’imperi dels diners. [...] La solidaritat, entesa en el seu sentit més profund, és una manera de fer història [...]”.^[11]

Expandir la nostra zona de confort

Ser agent de justícia, solidaritat i caritat no es redueix a la nostra actitud personal. Hi ha almenys uns altres dos àmbits en què podem créixer com a cristians.

Quan ens involucrem en els problemes que hi ha al nostre voltant, segurament trobem més persones que senten la mateixa passió per canviar el món, però les seves idees o estils de vida potser no estan informats per la fe en Crist. Tanmateix, això no significa que no puguem compartir objectius comuns, veritablement humans. Potser una manera molt concreta de viure la solidaritat i la caritat sigui atrevir-nos a dialogar amb els qui pensen diferent que nosaltres, per trobar una manera de treballar junts, en comptes dels uns contra els altres. Potser l’esforç per la justícia tindrà resultats més bons si intentem superar la polarització, un tema especialment rellevant en la nostra època, tant en línia com cara a cara. Primer hem d’escoltar i dialogar per trobar el que ens uneix, i així aconseguir un bé millor per a les persones que pateixen més en la nostra societat.

Finalment, ens podem atrevir a fer cada vegada un pas més. Per exemple, arran d’intentar viure la justícia a la feina podem considerar com impacta la nostra empresa o institució en la comunitat en la qual es mou. Després, ens podem plantejar la possibilitat de col·laborar en una iniciativa social, fora de l’àmbit laboral. I més tard, hi podem involucrar més persones. Si triem una necessitat que volem afrontar, si ens comprometem a actuar i

planegem solucions a llarg termini, llavors la justícia, la solidaritat i la caritat podran configurar també la realitat al nostre voltant.

Veure Crist en cada persona

Mirem el nostre món imperfecte i veiem que les possibilitats de transformació són inesgotables. Òbviament, hi ha molta feina per fer, i aquí hem detallat alguns hàbits que ens capaciten per dur a terme l'acció social de manera efectiva i oferir solucions reals als problemes que veiem. Però hi ha una cosa que ha de tenir un lloc prioritari al cap i al cor d'un fill de Déu: la veritable missió del cristià al món no consisteix merament a resoldre problemes, sinó que es tracta de *donar valor a cada persona*.

En altres paraules, l'eficàcia és important, però hem d'anar més enllà. Podríem muntar i mantenir un programa d'alimentació i d'educació i, així, cobriríem les necessitats bàsiques de nens d'una comunitat en risc i aconseguiríem crear un compromís solidari per part dels qui col·laboren en el programa. Però si aquells a qui ajudem són només un col·lectiu anònim per a nosaltres, simples “beneficiaris”, si els veiem com a resultats que ens donen la mesura de l'èxit del programa, o si ens quedem en el nostre sentiment de satisfacció davant d'una bona obra..., llavors no hem arribat al cor de l'Evangeli. La justícia i la solidaritat no es poden separar de la caritat veritable, que ens permet veure Crist en els altres.

Això suposa, per exemple, que en qualsevol activitat en què participem, o en la nostra manera de comportar-nos, intentem centrar-nos en les persones: “La generalització dels remeis socials [...] —que avui fan possible assolir resultats humanitaris, que en altres temps ni se somiaven—, no podrà supplantar mai la tendresa eficaç —humana i sobrenatural— d'aquest contacte immediat, personal, amb el proïsme”.^[12] Intentem ser conscients de com mirem les persones que ajudem, saber qui són i no només què necessiten, perquè una persona és molt més que allò del que manca.

Durant el temps que estem en contacte amb aquells als quals ajudem, entrem en les seves necessitats i el seu dolor, i els oferim

cura i no pas un realisme fred o indiferent.^[13] Això porta un consol veritable, un contacte humà que és tan apreciat com l'alleujament material. Hi compartim temps, atenció i presència, i aconseguim — per a ells i per a nosaltres— la presència de Crist. Així els donem aquest “do sincer d’un mateix” que és la nostra veritable realització.^[14] No només estimem el proïsme, “ens convertim” en el proïsme de cadascú, així com Crist ens ha demanat que ho fem.^[15]

Pia K. Garcia

^[1] *Fratelli Tutti*, núm. 11

^[2] *Gaudium et Spes*, núm. 39.

^[3] “...la justícia és l’hàbit segons el qual un, amb voluntat constant i perpètua, dona a cadascú el seu dret. I aquesta definició és gairebé igual a la que posa el Filòsof a V Ethic., en què diu que la justícia és l’hàbit segons el qual es diu que un és operatiu en l’elecció del que és just”: *Summa Theologica* II-II, Q. 58, art. 1 co.

^[4] *Compendi de la Doctrina Social de l’Església*, núm. 193.

^[5] *Fratelli Tutti*, núm. 116.

^[6] *Fratelli Tutti*, núm. 115.

^[7] Cf. *Laudato si’*, núm. 202.

^[8] *ST* II-II Q. 26, art 1 co. i art. 2 co.

^[9] *Fratelli Tutti*, núm. 93.

^[10] Cf. *Fratelli Tutti*, núm. 94, 99.

^[11] *Fratelli Tutti*, núm. 116.

^[12] Sant Josepmaria, *Carta 24.X.1942*, núm. 44.

[13] Cf. Fernando Ocáriz, *Carta 14.II.2017*, 31.2.

[14] Cf. *Gaudium et Spes*, núm. 24: “[Jesús] suggereix alguna semblança entre la unió de les persones divines i la unió dels fills de Déu en la veritat i en la caritat. Aquesta semblança manifesta que l’home, el qual, a la terra, és la sola criatura que Déu ha volgut per si mateixa, no es pot trobar, ell, plenament si no és a través del do sincer de si mateix”.

[15] Cf. *Fratelli Tutti*, núm. 81: “La proposta és la de fer-se presents davant de qui necessita ajuda, independentment de si forma part del mateix cercle de pertinença. En aquest cas, el samarità va ser qui *es va fer proïsme* del jueu ferit. Per tornar-se proper i present, va travessar totes les barreres culturals i històriques. La conclusió de Jesús és una comanda: «Ves, i tu fes igual» (*Lc* 10, 37), és a dir, ens interpel·la a deixar de banda tota diferència i, davant el sofriment, tornar-nos propers a qualsevol. Llavors, ja no dic que tinc “proïsmes” als quals he d’ajudar, sinó que em sento cridat a tornar-me jo un proïsme dels altres”.

Torna als continguts

IV

Cridats a escoltar

Els Evangelis relaten alguns dels diàlegs de Jesús amb diferents persones, tot i que en podem imaginar molts d'altres. Un dels més commovedors que se'ns presenten és la seva conversa a soles amb la dona samaritana, al costat d'un pou. Els apòstols se sorprenden quan tornen del poble al qual havien anat a buscar menjar i es troben el Mestre parlant amb una dona, una que ha anat sola a buscar aigua, al migdia, en lloc d'anar-hi amb les altres dones del poble en moments més frescos. Ella mateixa està sorpresa que Ell li dirigeixi la paraula, ja que, com explica l'evangelista, “els jueus no es fan amb els samaritans” (*Jn* 4, 9). En aquesta escena, Jesús ens ensenya a interessar-nos per tothom. Amb tendresa refinada, la guia suaument cap a la veritat. No ignora les seves creences errònies o les seves accions pecaminoses, però tampoc la condemna, acusa o pressiona. Reconeixent la fe que tenen en comú i escoltant la seva explicació del que ella creu, simplement respon donant testimoni de la veritat de la revelació i, sobretot, de la dignitat i el valor que cada persona té als ulls.

Una conversa cara a cara

Potser has tingut una experiència similar: ser escoltat i pres seriosament per algú, fins i tot quan hi estàs en desacord. Potser aquesta persona va permetre que t'expressessis i expliquessis el teu pensament, va escoltar atentament el teu punt de vista, sense interrompre't ni impacientar-se. Potser va fer preguntes que, tot i que eren desafidores i provenien clarament d'una posició diferent,

estaven formulades amb veritable respecte i interès genuí, demostrant així una escolta atenta.

És possible que t'impactés la seva disposició a canviar d'opinió, a aprendre del que havies de dir; veure que una persona pot tenir les seves pròpies idees i alhora sostenir-les amb humilitat i una certa gràcia que conviden a un clima de respecte mutu. No és que el teu interlocutor no tingués una opinió sobre el tema, o que canviés la seva actitud per coincidir amb la teva, sinó que mostrava estima cap a la teva persona: va demostrar que li importaves, fins i tot encara que no et convencés de res més. Aquesta actitud fins i tot et pot haver donat un ànim nou, no només per formar i expressar els teus propis judicis, sinó també per permetre que les teves creences siguin confrontades per les dels altres. En ser escoltat, et vas sentir animat a escoltar els altres. El diàleg veritable és contagiós.

Potser la discussió era sobre quelcom intranscendent, com, per exemple, si una sèrie en particular val la pena o no. N'ets un gran fan, però amb un tacte exquisit l'altra persona va aconseguir expressar delicadament el seu desacord sense que et sentissis insultat. O pot ser que fos sobre un tema més seriós, de política o economia. Hi ha moltes maneres vàlides d'organitzar la societat: desenvolupar i promoure una posició en el que podríem anomenar l'esfera "temporal" és signe d'una maduresa humana saludable, però poder escoltar i aprendre des de la posició dels altres és encara millor. Hi ha alguns problemes que transcendeixen l'aspecte temporal, com ara qüestions religioses o ètiques. Si aquest va ser el tema de conversa, llavors hi havia una veritat objectiva en joc. Però d'alguna manera el teu interlocutor no només va mantenir un desacord tranquil, sinó també una consideració reflexiva cap al que havies de dir.

Fos quin fos el tema en qüestió, aquesta persona et va comunicar la veritat més important de totes: que ets important, que tens valor, que ets estimat. «No som el producte casual i sense sentit de l'evolució. Cadascú de nosaltres és el fruit d'un pensament de Déu. Cadascú de nosaltres és volgut, cadascú és estimat, cadascú és necessari».^[1] El

fet que cada persona és creada per amor és la primera veritat que tots estem cridats a abraçar i la primera veritat que estem cridats a compartir amb els altres. En parlar sobre aquesta bonica realitat de la dignitat humana, la constitució *Gaudium et Spes* explica: «[L'home] no existeix si no és perquè, creat per Déu per amor, sempre, per amor, és conservat; i no viu plenament segons la veritat, a no ser que reconegui lliurement aquell amor i es confiï al seu Creador».^[2]

Diàleg: junts cap a la veritat

El diàleg veritable s'estableix quan dues persones que parlen entre elles busquen la veritat. Cadascuna té la seva pròpia perspectiva i experiència, i encara que això hagi arrelat en una convicció forta, el diàleg no construeix murs; al contrari, es caracteritza per l'obertura a l'altre i el desig d'aprendre d'ell. Això es deu al fet que el diàleg genuí està motivat pel desig d'apropar-se cada vegada més a la veritat, i si és possible, amb els altres.

No ens involucrem en el diàleg per defensar les nostres opinions o convèncer els altres, sinó per caminar junts cap a la veritat. Com va dir el papa Francesc el Dia Mundial de les Comunicacions: «Hem de resoldre les diferències mitjançant formes de diàleg que ens permetin créixer en la comprensió i el respecte. La cultura de la trobada requereix que estiguem disposats no només a donar, sinó també a rebre dels altres».^[3] Això significa estar oberts a rebre qualsevol llum que pugui venir de l'altra persona, bé perquè contribueix positivament al nostre coneixement, bé perquè revela una esquadra en la nostra actitud de la qual no érem conscients. «I intentant comprendre els altres, entendre els seus punts de vista, es descobreixen aspectes veritables que no s'havien considerat, s'afinen millor les propostes i, en definitiva, un es fa més comprensible. Si, en canvi, el treball de comunicació ignora les preguntes o perplexitats de l'altre, el monòleg suplanta el diàleg».^[4]

Curiosament, el primer manament, tant en la llei jueva com en l'ensenyament de Jesús als cristians, comença amb un verb imperatiu que precedeix el mateix manament: “Escolta, Israel” (*Dt* 6,

4 i Mc 12, 29). L'amor a Déu i l'amor als altres impliquen necessàriament obrir les orelles, estar atents a la paraula de Déu i a les necessitats dels qui ens envolten.

Si la veritat mateixa és el nostre motiu més alt per al diàleg, no podem descuidar mai una de les veritats més grans de totes: l'amor de Déu per la persona amb la qual estem tractant. Per molt de bé que esperem fer en convèncer algú de la veritat sobre qualsevol tema en particular, no ho podem fer a costa de la veritat sobre la seva dignitat com a persona. Independentment del que estigui en discussió, el nostre respecte envers els altres no pot dependre del fet que estiguin d'acord amb nosaltres. La nostra manera de tractar les persones diu molt més que qualsevol argument i hauria de parlar sobre la seva dignitat personal com a fills de Déu. «L'ésser humà ha de ser respectat amb devoció religiosa. Ens hem de tractar els uns als altres amb aquell sentit de temor reverencial que sentim quan estem en presència del que és sagrat, perquè això som els éssers humans: éssers creats a imatge de Déu (cf. Gn 1, 27)».^[5]

La responsabilitat de ser lliures

Aquesta realitat de la dignitat humana és la base mateixa de la llibertat, inclosa la llibertat d'opinió i d'expressió, així com la llibertat religiosa i de consciència. Precisament perquè cada persona és creada per Déu com un individu únic, i també amb la seva pròpia llibertat humana, podem discrepar els uns dels altres en el que considerem veritable. Que d'aquesta llibertat en resulti una gran diversitat d'opinions i enfocaments sobre les coses, evidencia que l'ésser humà és d'alguna manera transcendent i no està determinat per algun impuls bàsic o instint que tots tinguem en comú. «Quan s'entén a fons el valor de la llibertat, quan s'ama apassionadament aquest do diví de l'ànima, s'ama el pluralisme que la llibertat duu en si mateixa».^[6] La diversitat és una cosa digna de celebrar en la mesura que és una expressió de llibertat, perquè la llibertat mateixa és una cosa que ha de ser estimada i protegida.

Paradoxalment, aquesta llibertat, que sorgeix de la nostra dignitat humana, és una llibertat que estem obligats a utilitzar per la nostra

mateixa naturalesa, per estar «dotats de raó i de voluntat lliure, i enriquits per tant amb una responsabilitat personal».^[7] Podem adoptar una actitud, i ho hem de fer, en les moltes «coses deixades per Déu a la lliure discussió dels homes [...] per exemple, en relació amb les diverses opinions filosòfiques, de ciència econòmica o de política, amb els corrents artístics o culturals, amb els problemes de llur vida professional o social, etc.».^[8] En aquestes qüestions, sant Josepmaria sempre animava els catòlics a defensar «la llibertat personal que tenen els laics de prendre, a la llum dels principis enunciats pel Magisteri, totes aquelles decisions concretes, d'ordre teòric o pràctic [...] que cadascú estimi en consciència més convenients i més d'acord amb les seves conviccions personals i aptituds humanes».^[9]

Si bé aquesta és una llibertat de la qual tothom gaudeix, pertany de manera especial als laics, les diverses vocacions personals dels quals tenen en comú la missió de santificar el món des de dins. Als cristians corrents Déu ens parla a través de les circumstàncies i relacions de la nostra vida diària, i compartim aquesta veritat amb els altres a través de les nostres converses, amistats i treball, i així portem Crist al capdamunt de totes les activitats humanes. Tanmateix, aquestes activitats de l'àmbit secular, per la seva naturalesa, generalment es poden dur a terme de moltes maneres, i en la mesura que siguin compatibles amb la veritat, totes són igualment vàlides. El cristià ha de reconèixer «les opinions legítimes, si bé discrepants entre elles, pel que fa a l'ordenació de la cosa temporal».^[10] O, com li agradava repetir a sant Josepmaria, «no hi ha dogmes en les coses temporals».^[11]

Sigui on sigui que Déu ens hagi col·locat, podem estar segurs de trobar-hi moltes persones bones, catòliques o no, que proposen solucions i enfocaments diferents, però també legítims, per promoure el bé comú. Per descomptat, això no vol dir que simplement hàgim d'adoptar les idees del proïsme sense pensar, o pitjor encara, no adoptar cap posició. Això seria menysprear la nostra pròpia llibertat i privar el món de la contribució que hi

podríem fer. A més, si no contribuïm a la gran diversitat d'opinions que estan en línia amb la veritat, les que no l'encerten es poden convertir en les més sorolloses i populars. «Els fills de Déu, ciutadans de la mateixa categoria que els altres, hem de participar sense por en totes les activitats i organitzacions honestes dels homes, perquè Crist hi sigui present. Déu Nostre Senyor ens demanarà compte estret si, per deixadesa o comoditat, cadascun de nosaltres, lliurement, no intentés intervenir en les obres i en les decisions humanes de què depenen el present i el futur de la societat».^[12] Alhora, tot i que som lliures, i tenim la responsabilitat personal de participar en els debats del món que ens envolta i establir i promoure la nostra pròpia posició, el mateix és cert per al nostre proïsme.

Llibertat i error

Aquesta llibertat té lloc en qualsevol diàleg entre persones, fins i tot quan la veritat està en joc. Tenim la sort de ser éssers lliures i intel·ligents, i la “mala sort” que la nostra intel·ligència és limitada, així que quan afrontem qüestions contingents, difícils o que depenen del temps, de l'espai o de la sensibilitat humana, el resultat és una àmplia varietat d'opinions.

La llibertat és el que ens permet pensar que el gelat de vainilla és millor que el de xocolata, o que una república és millor que una monarquia. Tanmateix, també ens permet creure en quelcom objectivament fals, com que la revenja està justificada o fins i tot que Déu no existeix. La ignorància i l'error poden tenir l'ús de la llibertat en la seva arrel, ja que podem fer mal ús d'aquest gran regal. En aquest cas, tanmateix, les diferències sobre el que sabem i creiem no són només una expressió de llibertat, sinó que també poden ser una manifestació de la limitació humana i, de vegades, del pecat. Per això no és la diferència en si mateixa el que estimem, sinó la llibertat. Realment, hauríem de defensar la llibertat fins i tot quan sabem que podria portar a l'error i, fins i tot, al pecat? De fet, Déu mateix ha estimat la nostra llibertat fins al punt que ens dona la llibertat fins i tot encara que ens aferrem voluntàriament a l'error.

És important distingir que l'essència de la llibertat no consisteix en la possibilitat d'equivocar-se. Podríem fins i tot caure en la temptació de fer el contrari del que sabem que és bo, en un intent d'afirmar la nostra independència. Tanmateix, la veritable llibertat és aquella que troba la veritat i actua en conseqüència. El contrari seria caure en lligams que ens incapaciten per veure, triar i gaudir amb el que és veritable i bo.

Per tant, estimar i defensar la llibertat de cada persona —no només per tenir una opinió que no compartim, sinó també per aferrar-se a una creença errònia— no és el mateix que estimar o defensar l'error en si mateix. El relativisme moral és fingir que no hi ha veritat i que, per tant, el que un pensa realment no importa, o que tot el que un considera veritable és igual i el que importa és que un ho pensa. Podríem estar temptats de pensar que el que és caritatiu davant de les diferències és ser indiferent, adoptar l'actitud de “tu tens la teva veritat i jo tinc la meva”. Però la veritable caritat no és mai indiferent. La caritat busca el bé de l'altre. Sap que el respecte és l'únic camí perquè cadascú pugui arribar a la veritat, i que la meta és gaudir junts de la llibertat que ens dona conèixer i estimar Déu.

Perquè els altres ens importen, no només ens volem apropar cada vegada més a la veritat, sinó que també volem això per a ells. Sabem que la veritat els farà encara més lliures (cf. *Jn* 8, 32). I així, sense negar la llibertat dels altres, estem disposats a fer el que puguem per ajudar-los, sempre oberts a rebre ajuda també per part seva. «La veritat s'ha de buscar de manera apropiada per a la dignitat de la persona humana i per a la seva naturalesa social, és a dir, mitjançant una investigació lliure, servint-se del magisteri o de l'educació, de la comunicació i del diàleg, per mitjà dels quals uns exposen als altres la veritat que han trobat o creuen haver trobat, per ajudar-se mútuament en la cerca de la veritat; i una vegada coneguda aquesta, cal acceptar-la fermament amb assentiment personal».^[13] Per la nostra dignitat humana, cadascun de nosaltres és lliure en la cerca de la veritat, i el que triem creure és la nostra elecció lliure, però

depenem els uns dels altres, del diàleg i de comprometre'ns i acompanyar-nos lliurement en la cerca.

Fills de Déu

Comentant les paraules de Jesús: “La veritat us farà lliures” (*Jn* 8, 32), sant Josepmaria va ampliar: “Quina veritat és aquesta que inicia i consuma en tota la nostra vida el camí de la llibertat? Us la resumiré [...]: saber que hem sortit de les mans de Déu, que som objecte de la predilecció de la Trinitat Beatíssima, que som fills d'un Pare tan gran. [...] No ho oblideu: qui no se sap fill de Déu, desconeix la seva veritat més íntima”. Aquesta és la nostra identitat fonamental, més profunda que la posició que establim sobre qualsevol tema. Independentment de com siguin de diferents les nostres opinions, això també és cert per al nostre interlocutor. Podem viure i transmetre aquesta veritat quan participem en el diàleg en l'esperit que Crist ens ha ensenyat.

Així, ens anem identificant amb Crist, que, per ser Déu, era infinitament lliure. No perquè pogués triar el mal, sinó perquè gaudia del bé. També els àngels i els sants ens han precedit en aquest camí de llibertat. Cadascú des del seu caràcter, els seus gustos i interessos, el seu treball, la seva època... units en l'amor a Déu i als altres.

* * *

És possible que hakis tingut l'experiència d'algú que es va negar a escoltar-te. O que va fer l'efecte d'escoltar, tot i que impacientment, mentre que en realitat estava ansiós perquè deixessis de parlar, i es preparava com un lleó a punt d'atacar per destrossar cadascun dels teus punts, un per un. Potser vas notar que els teus instints van entrar en joc, es van accelerar els teus batecs i et va augmentar la tensió al pit. Vas sentir la urgència de cridar i de defensar la teva posició. Potser el teu interlocutor va ser realment agressiu o va fer de l'assumpte quelcom personal. Probablement, l'última cosa que et venia de gust fer era ser comprensiu. Però la caritat requereix comprensió en totes les circumstàncies, una comprensió que comunica l'amor de Déu. Si sents que això va més enllà de tu, tens

raó. Perquè “si estimeu els que us estimen, qui us ho ha d’agrair? També els pecadors estimen aquells qui els estimen. I si feu bé als qui us en fan, qui us ho ha d’agrair? També ho fan els pecadors!” (Lc 6, 32-33). Dialogar amb aquells que pensen com un mateix, escoltar aquells que ens escolten, és natural. Però de vegades ser comprensiu és realment sobrenatural, un testimoni de Déu actuant en nosaltres com els seus instruments, portant la seva tendresa i afecte, perquè Ell mateix “és bo amb els desagraïts i amb els dolents” (Lc 6, 35). És tractant els altres segons la seva dignitat com a fills de Déu que nosaltres mateixos serem “fills de l’Altíssim” (Lc 6, 35).

Stacey Hope-Bailie

[1] Benet XVI, homilia en la missa d’inici del ministeri petrí, 24 d’abril del 2005.

[2] *Gaudium et Spes*, núm. 19.

[3] Missatge del sant Pare Francesc per a la XLVIII Jornada Mundial de les Comunicacions, 1 de juny del 2014.

[4] Fernando Ocariz, discurs en la clausura del XI Seminari Professional d’Oficines de Comunicació de l’Església, 19 d’abril del 2018.

[5] Conferència episcopal nord-americana, *Justicia económica para todos*, 1986, núm. 28.

[6] Sant Josepmaria, *Converses*, núm. 98.

[7] *Dignitatis Humanae*, núm. 2.

[8] Sant Josepmaria, *Converses*, núm. 12.

[9] Ídem.

[10] *Gaudium et Spes*, núm. 75.

[11] “Las riquezas de la fe”, *ABC*, Madrid, 2 de novembre del 1969.

[12] “Las riquezas de la fe”, *ABC*, Madrid, 2 de novembre del 1969.

[13] *Dignitatis Humanae*, núm. 3.

Torna als continguts

V

Fills agraïts

El començament del llibre del Gènesi posa en relleu el poder universal i il·limitat de Déu, ja que només Ell té domini absolut sobre totes les coses i l'exerceix per donar origen a la vida. En el context de la creació, Déu confia a la primera parella humana, creada a imatge i semblança seva, la tasca de sotmetre la terra i de dominar tot ésser vivent (cf. *Gn* 1, 26-29). La paraula hebrea *imatge* utilitzada en el text significava estàtua, escultura o representació, i també es referia a les imatges dels déus que presidien els temples (cf. *Ez* 7, 20; 16, 17; 2 *Re* 11,18; *Nm* 33, 52). D'aquesta manera, igual que els reis de l'època erigien imatges de si mateixos per marcar el seu domini en terres llunyanes, Adam va ser col·locat a la terra com a imatge de Déu i representant de la seva sobirania.

En el segon relat, Adam rep l'encàrrec de posar nom als animals. Anomenar alguna cosa implica sotmetre l'objecte anomenat a un ordre que determina, en cert sentit, el lloc que ha d'ocupar al món. Adam participa de l'autoritat divina i ha estat designat representant de Déu a la terra, governant en nom del sobirà diví. Déu, al seu torn, accepta els noms donats per Adam a les criatures. L'home, per tant, exerceix un domini sobre la creació, i l'exercici d'aquest domini significa que la destinació del cosmos està vinculada a la llibertat humana, pel mateix disseny creador.

El relat de la creació i el fet que el domini de l'home depengui i participi del domini de Déu poden semblar una realitat una mica llunyana que no té influència pràctica en la vida quotidiana del

cristià. Tanmateix, “al Credo d’Israel, afirmar que Déu és Creador no significa expressar tan sols una convicció teòrica, sinó també copsar l’horitzó originari de l’obrar gratuït i misericordiós del Senyor a favor de l’home. Ell, en efecte, lliurement dona l’ésser i la vida a tot el que existeix”.^[1] El principi de la creació divina de totes les coses, manifestat moltes vegades en la Sagrada Escriptura —especialment al llibre del Gènesi—, ens dona una clau per comprendre la realitat i actuar en conseqüència: la gratitud que prové de la gratuïtat de l’amor de Déu.

“Et dono gràcies, Pare”

La gratitud consisteix en la disposició adequada de la voluntat per reconèixer i correspondre a un bé rebut. No només implica sentiments d’estima o reconeixement, sinó també una resposta pràctica, que condueix a paraules o accions que l’expressen. Per tant, la gratitud implica una mirada capaç de reconèixer el benefici rebut i, alhora, condueix a una actuació coherent amb aquesta convicció.

A l’Evangeli sovint trobem referències a tantes persones que van tenir detalls amb Jesús, des d’aquells que van cuidar la seva família a Betlem (els pastors, els mags), fins a aquells que van fer una mica més suportables el Calvari i la Creu (Simó de Cirene, el bon lladre, Josep i Nicodem, les dones que acompanyaven Maria...). Persones que s’emportarien una mirada, un somriure o unes paraules agraïdes de Jesús.

A l’Evangeli, el gràcies de Jesús que ressona amb més força és aquell que dirigeix al seu Pare: “T’enalteixo, Pare, Senyor del cel i de la terra, perquè has revelat als senzills tot això que has amagat als savis i entesos” (*Mt 11,25*). “Aquestes coses”, la saviesa de Déu que Jesús ens ensenya, és, de la mateixa manera que la creació, un coneixement de Déu i del món assequible a tothom. És un llenguatge que és més fàcil d’entendre per “als petits”, aquells que miren el món

amb senzillesa i sense prejudicis, i són conscients d'haver-ho rebut tot.

Una mirada i un cor agraïts

Com recorda el *Compendi de la doctrina social de l'Església*, “el comportament que ha de caracteritzar l'home davant la creació és essencialment el de gratitud i reconeixement: el món, en efecte, remet al misteri de Déu que l'ha creat i el sosté [...]. El món s'ofereix a l'esguard de l'home com a traça de Déu, lloc en el qual es desvela la Seva potència creadora, provident i redemptora”.^[2]

Des de la seva fe en la creació i la seva mirada agraïda, el cristià està cridat a modelar les seves accions segons l'acceptació agraïda dels dons divins. En l'exercici de la seva llibertat, l'home pot optar per una actitud de poder autònom, que n'exclouï el domini diví, o, al contrari, triar apreciar la realitat com un do, que reforci així la seva dependència d'adoració a Déu. En el primer cas, les coses creades es consideren objectes que es manipulen i es posseeixen arbitràriament, mentre que en el segon es tracten com a dons i, per tant, es reben, s'admiro, es comprenen, es gaudeixen, es comparteixen i, sobretot, es remeten a Déu, de qui procedeixen. Tota decisió humana, per concreta que sigui o irrellevant que sembli, implica en última instància l'acceptació agraïda dels dons de Déu o el seu rebuig.

Pot ser que ens passin pel cap tants exemples del dia a dia: la celebració d'una ocasió especial amb familiars i amics, un assoliment en la nostra vida professional, l'oportunitat d'una nova experiència, gaudir compartint algun talent... De fet, els dons divins, en sentit ampli, comprenen tota la realitat que hem rebut, incloent-hi l'univers material i la relació amb els altres.

L'acceptació agraïda d'aquests dons es manifesta de manera singular en l'acceptació i acollida de l'altre com un do: “Feta a imatge i semblança de Déu (cf. *Gn* 1,26), i constituïda en l'univers visible per viure en societat (cf. *Gn* 2,20.23) i dominar la terra (cf. *Gn* 1,26.28-30), la persona és, doncs, des del principi, cridada a la vida social: Déu no ha creat l'home com un ‘ésser solitari’, sinó que l'ha volgut

com un ‘ésser social’. La vida social no és, doncs, exterior a l’home: aquest no pot créixer ni realitzar la seva vocació si no és en relació amb els altres”.^[3] La conseqüència de l’acceptació agraïda de l’altre és la cura dels altres, que passa per la preocupació i edificació del bé comú.

Acollir l’altre com un do: una invitació al bé comú

El papa Francesc recorda que l’ecologia integral —concepte estretament relacionat amb la cura de la creació, entesa no només com a naturalesa, sinó també en la seva dimensió humana i social— és inseparable de la noció de bé comú, en la mesura que aquest principi exerceix un paper central i unificador en l’ètica social. La nostra dedicació a preservar i tenir cura de la creació serà molt més genuïna com més s’orienti a la promoció del bé comú, entès com “el conjunt d’aquelles condicions de la vida social que permeten, tant a les col·lectivitats com als membres individuals, d’atènyer la pròpia perfecció més plenament i més ràpidament”,^[4] és a dir, el desenvolupament humà integral i sostenible.

Quan ens trobem amb els problemes dels altres o de la comunitat en la qual vivim, com a cristians hauríem de sentir la inquietud d’anar a la seva trobada: és aleshores que estem cridats a respondre amb la responsabilitat i la generositat de qui busca efectivament el bé de tots els homes. L’ideal del bé comú —que no és una cosa abstracta, sinó que té un contingut molt concret— es presenta llavors com una crida a tots els membres de la societat a col·laborar segons les seves pròpies capacitats i a anar més enllà dels interessos particulars. Això implica no guiar-se exclusivament pels mateixos interessos, sinó apuntar a un horitzó il·luminat per la caritat, que s’expressa en l’obertura als altres i en la capacitat d’harmonitzar els diferents aspectes —familiars, socials, polítics, culturals, tècnics, etcètera— que caracteritzen una societat complexa com la nostra.

En aquesta perspectiva hi ha subjacent la consciència de la infinita dignitat de tota persona humana, més enllà de qualsevol

circumstància i en qualsevol estat o situació; i que, per això, l'ordre de les coses ha d'estar subordinat a l'ordre de les persones i no al revés, com el mateix Senyor va donar a entendre quan va dir que dissabte ha estat fet per a l'home, i no l'home per al dissabte (cf. *Mc* 2, 27). Aquest ordre, fundat en la veritat i animat per la caritat, perfila l'objectiu prioritari del bé comú: una societat que vol ser al servei dels éssers humans en tots els nivells.

Una manifestació d'aquest desafiament la trobem, per exemple, en l'impacte de la tecnologia. No podem ignorar els signes dels temps actuals, en els quals les relacions socials s'han tornat més complexes a causa de la facilitat i rapidesa de la comunicació, el transport i tants altres mitjans tecnològics que introdueixen nous estils de vida i formes d'associació interpersonal. Aquests mitjans impliquen una certa ambigüïtat, en la qual el progrés en general va acompanyat de la possibilitat de riscos per a la dignitat i el desenvolupament humans. L'impacte de les innovacions pot donar lloc tant a iniciatives solidàries com al drama de conflictes i divisions, segons l'actitud que s'adopti; a reconnectar amb les persones o a tenir-hi una relació més superficial; a l'aprenentatge o a l'addicció; a l'explotació de la persona o a noves possibilitats de desenvolupament... Acollir la creació en aquest cas significa salvaguardar el respecte de la persona com a tal, en la finalitat i els mitjans, i guiar-se per uns principis ètics i no efficientistes.

Edificar el bé comú en comunió

Cal que cadascú de nosaltres assumeixi la seva parcel·la en el bé comú, és a dir, que aportem el que hem estat cridats a fer en aquest món, el que només nosaltres podem oferir, perquè ningú no ens pot substituir en aquesta tasca. Aquesta actitud va en contra d'una actitud passiva, d'una indiferència acomodada o d'un individualisme tancat en la cerca del benestar propi, ja que implica un compromís continu i una manera de complicar-se la vida per col·laborar en la formació d'un ambient de comunió. "Perquè una cosa és sentir-se obligats a viure plegats, i una altra de molt diferent és apreciar la

riquesa i la bellesa de les llavors de la vida en comú que cal buscar i conrear plegats.”^[5]

En l'aspecte dinàmic, el bé comú es fa en les activitats ordinàries de cada ciutadà. Al cap i a la fi, les condicions socials s'estableixen a través de les relacions personals i el treball, que poden contribuir o perjudicar un ordre social, jurídic i de serveis sòlid (que sovint coincideix amb els drets humans bàsics, com l'alimentació, l'habitatge, el transport...). Per això és essencial complir les nostres tasques diàries amb excel·lència, i les duem a terme amb competència i passió. Com ho podem fer? Informant-nos i desenvolupant una consciència més profunda de la realitat que ens envolta, sense caure en la trampa de la resignació amb el pretext que les nostres accions no tenen cap repercussió. Crist mateix posa com a mesura del seu judici accions petites (donar menjar, donar de beure, vestir...) efectuades a persones petites (els germans meus més petits) (cf. *Mt* 25, 31-46).

D'altra banda, el magisteri eclesial ha reiterat sempre la crida dels cristians a participar i assumir responsabilitats en la vida pública. La constatació que necessitem una comunitat més àmplia ens hauria de dur a combinar forces per promoure millor el bé comú en comunió amb els altres. En aquest sentit, Jesús ens dona l'exemple del bon samarità (cf. *Lc* 10, 25-37) que, amb les seves accions, ens va fer adonar-nos que “l'existència de cadascú de nosaltres està lligada a la dels altres: la vida no és temps que passa, sinó temps de trobada”.^[6]

De tots aquests aspectes en conjunt, sorgeix el que podem anomenar la dimensió intrínseca del bé comú, que significa fonamentalment viure bé en comunitat. En altres paraules, no n'hi ha prou amb fer el bé *als* altres, sinó que cal voler fer el bé *amb* els altres. La solidaritat va més enllà de la responsabilitat personal en un afany concret: condueix al desig de ser amb els altres i treballar amb ells per ajudar-los a assolir els seus objectius. La força d'aquesta perspectiva rau en el fet d'adonar-se que el bé comú no es refereix només a les

condicions, que són només externes, sinó que, sobre aquesta base i per mitjà de les relacions, es construeix el bé individual i social.

La suma de molt pocs

El simple fet de ser conscients que estem junts és en si mateix un bé, en la mesura que aporta la seguretat d'un entorn en el qual les insuficiències i els errors personals troben en l'altre un suport i una ajuda per superar-los. Quan una comunitat s'uneix davant d'una catàstrofe natural, per exemple, per ajudar a salvar les persones i el seu entorn, malgrat el dolor, el sofriment o el cansament, hi ha una plenitud interior per haver fet el bé junts i una profunda gratitud compartida. El repte és aconseguir aquesta mateixa intensitat en el dia a dia.

És quelcom en què segurament hàgim tingut experiència, però no sempre és fàcil tenir present el bé que aporten els altres: pot passar que la nostra tendència sigui la de resoldre les coses pel nostre compte, o la de demanar un favor, o fer-lo, portant sempre el compte d'entrades i sortides.

Avançar cap al bé comú intrínsec, en canvi, requereix una formació que ens permeti entrar en la lògica de la gratuïtat de les relacions, de la misericòrdia i de la comunió. “Gaudim d'un espai de corresponsabilitat capaç d'iniciar i generar nous processos i transformacions. Siguem part activa en la rehabilitació i l'auxili de les societats ferides. Avui estem davant la gran oportunitat de manifestar la nostra essència fraterna, de ser altres bons samaritans que carreguin sobre si el dolor dels fracassos, en comptes d'accentuar odis i ressentiments. Com el viatger ocasional de la nostra història, només falta el desig gratuït, pur i simple de voler ser poble, de ser constants i incansables en la tasca d'incloure, d'integrar, d'aixecar el caigut [...]. Alimentem allò que és bo i posem-nos al servei del bé.”^[7]

Així, gratuïtat i gratitud van junts: guien la nostra relació amb els altres, i la fonamenten en la nostra relació amb Déu. Una relació de fills agraïts i responsables.

El llibre del Gènesi revela que l'home està cridat a ser el guardià i protagonista de la creació, exercint una sobirania compartida perquè l'ha rebut de Déu, l'únic sobirà. De fet, ho hem rebut tot d'Ell i mai no li ho podrem agrair prou. Tanmateix, el que hi ha a les nostres mans no és poc: mitjançant una actitud d'acceptació agraïda dels dons divins, estem cridats a reconèixer-los com a tals i a cuidar, desenvolupar i enriquir la creació. Aquesta actitud de gratitud s'estén a l'acollida de l'altre com a do i es tradueix en la participació i responsabilitat de cadascú en l'edificació del bé comú, ja sigui en les relacions quotidianes o en l'acció pública, i sobretot en fer el bé amb els altres. És així que l'home actualitza i realitza la seva condició d'ésser social, fent brillar els llaços de fraternitat mentre contribueix al floriment dels altres.

Letícia Braga y Vitória Volpato

[1] *Compendi de la doctrina social de l'Església*, 26.

[2] *Compendi de la doctrina social de l'Església*, 487.

[3] *Compendi de la doctrina social de l'Església*, 149.

[4] *Compendi de la doctrina social de l'Església*, 164.

[5] Francesc, *Humana communitas*, 6.

[6] Francesc, videomissatge al TED 2017 de Vancouver (26 d'abril de 2017): *L'Osservatore Romano* (27 d'abril de 2017), p. 7.

[7] Francesc, *Fratelli tutti*, 77.

Torna als continguts

Oficina de Comunicació de l'Opus Dei a Catalunya i Andorra

www.opusdei.org